

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์ “อุปนาห — ความผูกโกรธ”

คำว่า **อุปนาห** เป็นคำภาษาบาลีโดยตรง อ่านตามภาษาบาลีว่า อุ - ปะ - นา - หะ แปลว่า **ความผูกโกรธ** ซึ่งเป็นคำที่กล่าวถึงความเป็นจริงของธรรม คือความโกรธที่เกิดขึ้นเป็นไปแล้วไม่ลืมนิ่งโกรธอีก เป็นการผูกใจเจ็บ เป็นอกุศลธรรมที่ร้ายน่าเกลียดทีเดียว ตามข้อความจากปัญจสุทนี อรรถกถา พระสูตรตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปัณณาสก์ ธรรมทายาทสูตร ว่า

“**อุปนาหะ** มีลักษณะเฉพาะคือความผูกโกรธ มีหน้าที่คือไม่ยอมสลัดทิ้งการจองเวร (และ) ผลที่ปรากฏออกมาคือโกรธติดต่อเรื่อยไป”

ความโกรธ เป็นสภาพธรรมที่มีจริง เกิดได้กับทุกบุคคลเมื่อได้เหตุได้ปัจจัย สำหรับผู้ที่ยังเป็นปุถุชนหนาแน่นไปด้วยกิเลส เวลาโกรธ ถ้าสติไม่เกิด ความไม่รู้สภาพธรรมก็ปิดบังว่าเป็นเราเป็นตัวตนที่จะต้องโกรธ แต่บุคคลผู้มีปัญญาเท่านั้นที่จะเห็นโทษของความโกรธว่าเป็นอกุศลธรรมที่พึงละ ไม่ควรพอใจ ไม่ควรยินดีที่จะโกรธต่อไป เพราะความโกรธแม้เพียงเล็กน้อย เมื่อสะสมมากขึ้นก็อาจจะถึงขั้นผูกโกรธ พยาบาท เกลียดชัง แค้นเคือง ที่จะเป็เหตุให้เกิดการประทุษร้ายทางกาย หรือทางวาจาในภายหน้า ได้ ซึ่งไม่เป็นผลดีเลย

ผู้ที่มักโกรธและผูกโกรธ พิจารณาหรือเปล่าว่า เพราะอะไรในขณะนั้นจึงโกรธ โกรธความไม่ดีของคนอื่น ปักใจในความไม่ดีของคนอื่น แต่ลึกลับพิจารณาว่า **ความไม่ดีของคนอื่นก็เกิดขึ้นและดับไปเพียงขณะหนึ่ง ๆ** แต่ความผูกโกรธของท่านเองซึ่งปักใจในบุคคลนั้นเกิดนานเท่าใดมากกว่าอกุศล คือ ความไม่ดีของคนอื่นที่ทำให้ท่านยังคงปักใจโกรธอยู่หรือเปล่า หรือว่ายังไม่ลืมนิ่งที่จะคิดถึงความไม่ดีนั้น แล้วก็ยังโกรธ ในขณะที่กำลังปักใจโกรธบุคคลหนึ่งบุคคลใดก็คือคิดเอง ความคิดของตนเองจริงๆ ความที่ไม่ดีของบุคคลนั้นก็เกิดขึ้นเพียงชั่วขณะแล้วก็ดับไป แต่ว่าสำหรับคนที่โกรธความไม่ดีของคนอื่น ก็ยังคงเป็นอกุศลอยู่ และนานตราบเท่าที่ยังผูกโกรธไว้ซึ่งขณะนั้นหิริ (ความละอายต่ออกุศล) โอตตปปะ (ความเกรงกลัวต่ออกุศล) ไม่เกิดเลย เพราะเหตุว่าฝังใจแต่ในความไม่ดีของคนอื่น แต่ไม่ฉลาดที่จะรู้อกุศลของตนเอง ซึ่งกำลังโกรธในขณะนั้น

เป็นที่น่าพิจารณาว่า ที่ใช้คำว่าผูกโกรธ ก็คือว่าโกรธแล้วไม่ลืมนิ่ง ความที่ไม่ลืมนิ่งนั้น ก็แสดงให้เห็นว่าขณะนั้นไม่ใช่โกรธใหม่เรื่องใหม่ แต่เป็นเรื่องเก่าที่ไม่ลืมนิ่ง ขณะนั้นที่ใช้คำว่าผูกโกรธ คือยังโกรธอยู่ แล้วแต่ว่าความผูกโกรธแต่ละคนจะหนาจะมากจะคั่งแค้นถึงระดับไหน ความผูกโกรธเป็นธรรมที่มีจริง ๆ ที่ควรจะได้รู้ว่า **โกรธใครแล้วยังไม่ลืมนิ่ง ยังโกรธอยู่อีก นี่คือการผูกโกรธ**

แต่ละคนไม่ควรที่จะลืมนิ่งว่า อีกไม่นานก็จะถึงชาติหน้า และชาติหน้าท่านอยากจะเป็นบุคคลประเภทไหน อยากจะมีกิเลสน้อยหรือว่ายากจะมีกิเลสมาก ดูเหมือนว่าชาตินี้กิเลสมาก แต่ว่าชาติหน้าอยากมีกิเลสน้อยนั้น เหตุกับผลยังไม่ตรงกัน

ถ้าชาตินี้ไม่ขัดเกลากิเลส ไม่มีhiriโอดตปปะ ไม่ละคลาย ชาติหน้าก็จะเป็นผู้มีกิเลสน้อยไม่ได้ และสำหรับชาติหน้า ทุกคนก็จะเป็นบุคคลใหม่ ซึ่งจะไม่สามารถย้อนกลับมาเป็นบุคคลนี้อีกเลย แต่ว่าถ้าใครสามารถที่จะมีปัญญาถึงขั้นที่รู้ดีของชาติหน้า ซึ่งก็คือชาตินี้เอง ชาติหน้าก็อาจจะคิดว่าชาติก่อนนั้นไม่ควรจะทำอย่างนี้เลย ไม่ควรจะผูกโกรธอย่างนั้น ไม่ควรจะกล่าววาจาไม่ดีอย่างนั้น แต่ว่าได้กระทำไปแล้ว

เพราะฉะนั้น ชาตินี้ยังเป็นโอกาสอยู่ ที่hiri (ความละอายต่ออกุศล) โอดตปปะ (ความเกรงกลัวต่ออกุศล) จะเกิด แล้วก็ละคลายอกุศล เพื่อว่าชาติหน้าจะได้ไม่ย้อนกลับมาคิดว่าชาติก่อนนี้ไม่ควรจะทำอกุศลอย่างนั้น ๆ เลย

ดังนั้น พระธรรมที่พระพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง จึงเป็นเครื่องเตือนที่ดี เป็นไปเพื่อประโยชน์โดยส่วนเดียว และควรอย่างยิ่งที่จะน้อมประพฤติตามด้วยความจริงใจ คุณความดีทุกอย่างควรอบรมเจริญให้เกิดมี แต่ถ้าเป็นอกุศล เช่น ความโกรธ ความผูกโกรธ เป็นต้น แล้ว ก็ค่อยๆ ขัดเกลาละคลายด้วยความเข้าใจถูกเห็นถูก เพราะอกุศล ไม่ว่าจะน้อยหรือมาก ก็มีแต่โทษโดยส่วนเดียว ทั้งหมดที่จะมีการขัดเกลาละคลายได้ ก็ต้องตั้งต้นที่การฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม สะสมความเข้าใจในความเป็นจริงของธรรมว่า เป็นสิ่งที่มีจริง ๆ ที่เกิดเพราะเหตุปัจจัย ไม่ใช่เรา.

[ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammahomefellowship.com, โทร. ๐๘๕-๖๒๑๗๑๐๖]